

Innspill: Opprettelse av regionale rådgivningstjenester for å realisere flere ambisiøse klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser

Avsendere: Viken fylkesråd og Klima Østfolds arbeidsutvalg

Offentlige anskaffelser er et helt sentralt verktøy for å nå nasjonale, regionale og lokale klimamål. For å styrke kommuners og fylkers arbeid med å realisere både utslippskutt og oppfylle [skjerpede krav til klima- og miljøhensyn i ny anskaffelsesforskrift](#), foreslås det at nasjonale myndigheter etablerer landsdekkende regionale rådgivningstjenester. Rådgivere vil bistå kommuner og fylker med å realisere ambisiøse klima- og miljøvennlige anskaffelser. Forslaget er en effektiv løsning for å bryte ned reelle barrierer: Innkjøps-Norges mangel på tid samt klima- og miljøkompetanse.

Barrierene forslaget vil bidra til å løse

Vi mener at dette er en den beste og mest effektive løsningen for å øke andelen ambisiøse klima- og miljøvennlige anskaffelser, og at den er helt nødvendig i forlengelsen av forskriftsendringen.

I [riksrevisjonens kritikk](#) av at det offentlige ikke bruker innkjøpsmakten godt nok for å bidra til å nå Norges klimamål, pekes det på de største barrierene. Riksrevisjonens funn samsvarer godt med [DFØs anskaffelsesundersøkelse](#) og våre erfaringer. Dette forslaget vil bidra til å løse disse hovedbarrierene:

- Innkjøperes mangel på tid til å ta «ekstrajobben» med å stille gode klimakrav i anskaffelsesprosesser. Regionale rådgivere vil ha dedikert tid til å bistå i anskaffelsesprosessene med klima- og miljørådgivning, og med tid og kompetanse til å blant annet gjennomføre markedsdialog og gjøre research.
- Tilegne seg oppdatert kunnskap og kompetanse om klima- og miljøløsninger i markedet innen et stort spekter av varer og tjenester. Regionale rådgivere med klima- og miljøfaglig kunnskap vil sitte med denne kunnskapen og hele tiden kunne holde seg oppdatert om siste nytt og trender.
- Merknader og usikkerhet rundt eventuelle merkostnader ved ambisiøse klimakrav. Regionale rådgivere med erfaring og kjennskap fra lignende anskaffelser hos kommuner i sin region eller på tvers av regioner vil mye lettere kunne identifisere hva, hvordan og hvorfor klimakrav vil føre til merkostnader og betrygge innkjøpere når det ikke vil være merkostnader. De bør også besitte kunnskap til relevante støtteordninger hvor det kan søkes om midler til merkostnader.

Forskriftsendringen vil ikke automatisk bryte ned disse barrierene, men kanskje snarere forsterke dem. DFØ forteller at 50 % av henvendelsene de nå får på sparretelefonen handler om hvordan man skal forholde seg til forskriften.

Forslag til innretning

- Rådgiverne må være spredt over hele landet, fordi den geografiske nærheten til kommunene gjør at terskelen for å benytte tjenesten senkes. Rådgivning må skje *der* innkjøpet skal skje – *når* det planlegges. Samtidig bør disse ha tett, faglig kontakt mellom seg og på tvers av landet. Dette vil sikre at nyttige erfaringer og gode eksempler spres til kommuner og fylker i hele landet og forhindre at hver region bruker tid og ressurser på å «finne opp hvert sitt hjul».
- Erfaring viser at tjenesten bør være gratis for kommuner og fylker fordi det senker terskelen betydelig for å benytte seg av tjenesten.
- Vi foreslår at tjenesten knyttes til DFØ. DFØ har et sterkt kompetansemiljø, men oppleves av mange kommuner som relativt fjerne fra sin arbeidshverdag. Vi foreslår derfor at DFØ styrkes med midler til å opprette og ansette rådgivere som er lokalisert regionalt over hele landet,

men som kan spille på DFØs sterke fagmiljø og på hverandre. DFØ samarbeider nært med Miljødirektoratet om faglige anbefalinger. Rådgivingstjenesten blir en påbygning på denne tverrfagligheten.

- Det bør være flere rådgivere per region med hvert sitt ansvarsområde innen de viktigste klima- og miljøaspektene i anskaffelser; transport og maskiner, bygg og infrastruktur, forbruksvarer, sirkulær-økonomiaspekter samt systematisering, rutiner og forankring.
- Vi foreslår at det settes av midler på statsbudsjettet til én rådgiver per tema i hver region, for eks. fylker, som en start. Med 15 fylker fra og med 01.01.2024 utgjør dette 5 rådgivere á 15 regioner = 75 rådgivere. Med en viss opptrapping kan man starte med 50 millioner kroner i 2024, som trappes opp til 75 millioner kroner i påfølgende år.

Opprettelse av regionale klima- og miljørådgivere som bistår kommuner og fylker i sitt område mener vi er en effektiv løsning som vil bidra til at det stilles konkrete, ambisiøse og realistiske miljøkrav i de utallige årlig offentlige anskaffelsene som i 2022 sto for 740 milliarder kroner. Ordningen gjør at det enkelte innkjøpsmiljø ikke må bygge ekspertkompetanse på en rekke klima- og miljøtemaer innen anskaffelser, samt at kunnskap og erfaringer blir delt på tvers av kommunegrensene. Vår erfaring er at alle kommuner ønsker å gjennomføre klima- og miljøvennlige anskaffelser, men at det som regel er de nevnte barrierene som vanskeliggjør dette.

Erfaringene forslaget bygger på

«Klimarådgivning i anskaffelser» er et prosjekt i regi av Viken fylkeskommune og Klima Østfold. Med hovedfinansiering fra Miljødirektoratets støtteordning Klimasats har prosjektet hatt opptil 5 medarbeidere som har bistått Viken-kommuner og fylkeskommunen med å ta klimahensyn innen utvalgte temaer i sine anskaffelser og utbygginger i en 3-årsperiode. Prosjektet har vært en suksess og kan vise til gode resultater. Til sammen har prosjektet bistått med å heve klimaambisjonene i nær 200 anskaffelsesprosesser i løpet av en 3-årsperiode fordelt på 49 av 51 Viken-kommuner. Mer informasjon om prosjektet finnes på klimaradgivning.no.

Prosjektets rigg og organisering har vist seg å være en effektiv måte å både øke andelen klimavennlige anskaffelser, samt øke og konkretisere klimaambisjonene i anskaffelsene. Vi mener at erfaringene og arbeidsmetodikken opparbeidet i prosjektet bør løftes opp på nasjonalt nivå. DFØ har i dag ansvaret for å øke kompetansen om klima- og miljøvennlige anskaffelser blant offentligere innkjøpere. Selv om DFØ har økt tilstedeværelsen på møter i fylker og regioner har de fortsatt svært begrensede ressurser til å operativt være ute og bistå kommuner og fylker i hele landet i konkrete anskaffelser i så stor grad som prosjektet har hatt, for eksempel til å arrangere markedskonferanser.

Både kartlegging og gjennomføring av klima- og miljøvennlige anskaffelser krever spesialisert kompetanse. Tjenesten vil derfor være en effektivisering av innkjøpsarbeidet - rådgivere i enkeltkommuner er ikke nødt til å bruke tid på å sette seg inn alle klima-, miljø- og løsningsaspekter.

Vår erfaring er at kommuner per i dag ikke benytter eksterne konsulenter til klima- og miljørådgivning i offentlige anskaffelser. Kommuner har ikke kapasitet eller midler til å hente inn dette, samt at det kompliserer prosessene. Unntaket er i større bygg- og infrastrukturprosjekter. Erfaringer fra prosjektet tilsier derimot at det er et stort behov for kommunene å *systematisere* hvordan klima- og miljøhensyn best skal ivaretas i slike prosjekter. Rådgivningen innenfor bygg og infrastruktur bør derfor rettes mot dette. En slik tjeneste fra det offentlige vil dermed ikke ta marked fra konsulenter.

Klimasats har gitt støtte til flere lignende prosjekter, og en [ny ekstern evaluering](#) viser at denne typen rådgivning har god effekt. Vi mener derimot at modellen ikke bør baseres på frivillige Klimasatssøknader og -prosjekter fordi det aldri vil kunne dekke hele landet, det er uforutsigbart og prosjektene blir svært tidsavgrensede.